

“IJTIMOIY XULQ-ATVOR VA MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA OILA TUZILISHINING ROLI”

Eshchonov Qobuljon-Qoraqalpog‘iston

qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti talabasi

eshchonovqobul@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oila tuzilishining insonning ijtimoiy xulq-atvori va munosabatlarini shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi. Oila – jamiyatning asosiy ijtimoiy instituti bo‘lib, unda shaxsning axloqiy tamoyillari, kommunikativ ko‘nikmalari hamda ijtimoiy munosabatlari rivojlanadi. Tadqiqotda turli oilaviy model va tuzilmalarning farzand tarbiyasiga ta’siri, ota-ona va farzand o‘rtasidagi munosabatlarning ijtimoiy moslashuvga ta’siri hamda zamonaviy jamiyatda oilaning o‘zgarib borishi bilan bog‘liq jarayonlar ko‘rib chiqiladi. Maqola oilaning tarbiyaviy va ijtimoiylashuvdagi ahamiyatini yoritib, mustahkam oilaviy munosabatlarning shaxs rivojiga ta’sirini ochib beradi.

Kalitso‘zlar:

oila, huquq, jamiyat, ota-

ona, farzand, ijtimoiylashuv, tarbiya, institut, xulq-atvor.

"THE ROLE OF FAMILY STRUCTURE IN THE FORMATION OF SOCIAL BEHAVIOR AND RELATIONS"

Eshchanov is a student of the Kabul-Qarakalpakstan

Institute of Agriculture and Agro-Technology.

eshchonovqobul@gmail.com

ANNOTATION

This article analyzes the role of family structure in the formation of human social behavior and relationships. The family is the main social institution of the society, in

which moral principles, communicative skills and social relations of a person develop. The study examines the impact of various family models and structures on child upbringing, the impact of parent-child relationships on social adaptation, and the processes related to the changes in the family in modern society. The article sheds light on the importance of the family in education and socialization, and reveals the impact of strong family relationships on personal development.

Key words: family, law, society, parent, child, socialization, education, institution, behavior.

Oila inson hayotining eng muhim ijtimoiy instituti bo'lib, shaxsning xulq-atvori va munosabatlarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ota-ona va boshqa oilaviy a'zolar o'rtasidagi munosabatlar, oilaning tuzilishi va tarbiya jarayonlari farzandlarning kelajakdagi ijtimoiylashuvi va jamiyatga moslashuviga bevosita ta'sir qiladi. Ushbu maqolada oilaning ijtimoiy xulq-atvorni shakllantirishdagi o'rni, turli oilaviy model va tuzilmalarning ta'siri hamda zamonaviy jamiyatda oilaviy munosabatlarning o'zgarishi tahlil qilinadi.

Oilaning ijtimoiylashuvdagi roli Oila bolaning ilk ijtimoiy tajribasini shakllantiruvchi muhit bo'lib, unda quyidagi jarayonlar sodir bo'ladi:

Axloqiy tamoyillarni shakllantirish – Oila farzandlarga halollik, odob, mehribonlik va hurmat kabi qadriyatlarni singdiradi.

Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish – Ota-ona va farzand o'rtasidagi muloqot bolalarning kommunikativ qobiliyatlarini o'stiradi.

Ijtimoiy me'yorlarni o'rgatish – Farzandlar oilaviy muhit orqali jamiyatdagi umumiy qoidalarga rioya qilishni o'rganadilar.

Emotsional barqarorlikni ta'minlash – Mustahkam oila farzandlarga psixologik barqarorlik va ishonch hissini beradi.

Turli oilaviy model va tuzilmalarning ta'siri Oilaviy muhit va tuzilish bolalarning xulq-atvori va ijtimoiylashuv jarayoniga turlicha ta'sir ko'rsatadi:

An'anaviy (to'liq) oila – Ota va onaning birgalikdagi tarbiyasi farzandlarning ijtimoiy jihatdan barqaror rivojlanishiga ko'maklashadi.

To'liq bo'lmagan oila – Bunday oilalarda farzandlarning emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi qiyinchiliklar bo'lishi mumkin.

Kengaytirilgan oila (buvarlar, bobolar bilan yashash) – Katta avlodning tarbiyaviy ta'siri bolalarning qadriyatlari shakllanishiga ijobiy ta'sir qilishi mumkin.

Rejalashtirilgan oilalar va ajralish ta'siri – Ajralish yoki oilaviy nizolar bolalarning psixologik holati va jamiyatga moslashish jarayoniga salbiy ta'sir qilishi mumkin.

Mehribonlik uylari va homiylik oilalar – Oilaviy tarbiyani yo'qotgan bolalar uchun mehribonlik uylari yoki homiylik oilalari muhim ijtimoiy institut hisoblanadi. Bunday muhit bolalar ijtimoiylashuvi va barqaror psixologik rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Zamonaviy jamiyatda oila tuzilishining o'zgarishi Hozirgi davrda oila instituti turli ijtimoiy va iqtisodiy omillar natijasida o'zgarib bormoqda:

- Texnologik taraqqiyot va ijtimoiy tarmoqlarning oilaviy muloqotga ta'siri.
- Ish va ta'lim muhitining oilaviy munosabatlarga ta'siri.
- Gender tengligi va oilaviy rollarning o'zgarishi.
- Globalizatsiya natijasida turli madaniyatlarning oilaviy qadriyatlarga ta'siri.

Xulosa Oila shaxsning ijtimoiylashuvida va xulq-atvorining shakllanishida eng asosiy institutlardan biri hisoblanadi. Mustahkam va sog'lom oilaviy muhit farzandlarning ijtimoiy moslashuviga va munosabatlarning ijobiy shakllanishiga xizmat qiladi. Zamonaviy jamiyatda oilaviy munosabatlarning o'zgarishi shaxsning tarbiyasiga ta'sir qilayotgan bo'lsa-da, oilaning ahamiyati hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Shuning uchun jamiyat taraqqiyoti uchun sog'lom oilaviy muhitni yaratish muhim vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N. M. Mahmudov, I. S. Mahmudova. *Oila va jamiyat sotsiologiyasi*. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2015.

2. Q. Nishonov, B. Yuldashev. *Sotsiologiya asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. H. T. Jo'raev. *Oila va nikoh sotsiologiyasi*. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
4. O. R. To'raqulov. *Oila va jamiyat rivojlanishining sotsiologik muammolari*. Toshkent: Universitet nashriyoti, 2016.
5. X. X. Nishonova. *Bolalar tarbiyasida oilaning roli*. Toshkent: Sharq, 2017.
6. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi. Toshkent: Adolat, 2021.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. *Oila instituti va gender tengligi bo'yicha milliy dastur*. Toshkent, 2022.